

Huisjes op de voormalige Unilever plantage in Botoka, de eerste locatie van het Instituut voor Menselijke Activiteiten, 2014

Vervolg van pagina C10

een wegversperring, er worden wapens op ons gericht. We mogen niet verder. Na een telefoontje vanuit het Londense kantoor van Feronia is deze openbare weg in Congo namelijk niet langer openbaar. Zeker, Feronia had ons aanvankelijk geholpen en wat logistieke steun verleend voor het openingsseminar. Maar van de ene op de andere dag besloot Feronia dat wij de arbeiders hier maar afleidden van hun taken. Na het seminar liet Feronia-directeur Bill Dry, voormalig Unilever-consultant, mij weten dat zijn bedrijf ons niet langer kon helpen. Ik mailde hem dat we onszelf wel konden redden, en huurde een terreintje en een leegstaande winkel in een arbeiderskamp. Hier startten we onze creatieve workshops. Kinderen, die nog nooit een kleurpotlood in handen hadden gehad, tekenden onder begeleiding van therapeuten hun dromen voor de toekomst. Ze waren prachtig. Maar toen kwamen de telefoontjes van de Feronia-directie in Londen. Niet alleen de wegen worden afgesloten, ook de haven waar onze boot ligt, wordt geblokkeerd. We kunnen niet blijven en ook niet gaan. Tientallen plantagearbeiders breken ons kunstcentrum af - niet dat ze dat willen, ze moeten. Onder politiebegeleiding voert Feronia de tekeningen af waarin kinderen hun hoop voor de toekomst hebben uitgebeeld. Ons kunstcentrum wordt ontmanteld. Mensen huilen. Ik ook. Later stuurde Feronia mailtjes rond dat wij aanzetten tot „a violent situation“. Dat is een gouden greep: niemand in centraal Afrika wil nog meer geweld.

Geheime locatie, 13 augustus 2014
Niet heel ver weg, stroomafwaarts, zijn we opnieuw begonnen. De locatie van onze nieuwe nederzetting houden we nog maar

even geheim. Het voelt als ballingschap. Maar hier worden weer beelden gemaakt. Vijf vrouwen, ieder met een grote teil vette rode klei op het hoofd, komen aanlopen - grondstof voor de aanwezige plantagearbeiders. Ze zijn zelfportretten aan het maken, sculpturen over een half verwerkt verleden. De beelden zullen geëxposeerd worden in het Van Abbemuseum in Eindhoven en op de expositie *Artes Mundi* in Cardiff. We praten over de sociale en economische situatie waarin hun kunst terecht zal komen. Zulke reflecties vormen het ABC van elke serieuze kunstopleiding, en zijn ook hier elke ochtend het onderwerp van gesprek. Sommige arbeiders komen van cacao-plantages in de buurt. Mitano en Junior zijn afkomstig van de plantage waar we weggejaagd werden en liften mee met een houttransport over de Congo rivier. Deze mensen en hun ouders hebben een eeuw lang bijgedragen aan de wereldconomie. Vandaag richten ze een eigen vereniging op, de Cercle d'Art des Travailleurs des Plantations Congolaises. Met René Ngongo als moderator van de bijeenkomst, vertellen vijftien arbeiders over de missie van hun Cercle. Junior is aan het woord: „Wij weten alles van zware arbeid, het terugtrekken van de overheid en een samenleving die overheerst wordt door een kleine elite. Overal ter wereld gaan mensen gebukt onder groeiende ongelijkheid, klimaatverandering en oorlog. Ik heb het gevoel dat wij een bijdrage te leveren hebben aan wereldomvattende debatten.“ We zitten in een bamboe conferentiecentrum naast de hut waarin de eerste keramische zelfportretten staan. Van Mbuku Kipala staat er een zelfportret zonder kleren, Mella maakte een portret van cacaoarbeider Magiella. Het zijn aangrijpende beelden. Het is onmogelijk ze te exporteren - de klei zou breken. Maar dat

Chocola met gevoelens levert de arbeiders 7000 % meer op

hoef ook niet - we kunnen ze wel scannen. In een cacao-opslag in Amsterdam hebben we de cacao gelokaliseerd die van de plantages komt waar Mella en Magiella wonen. Voor mensen is het moeilijk een visum te krijgen, maar de cacao, die is er al. Het volstaat die een beetje te bewerken. **Van Abbemuseum, 24 november 2014**
Op basis van 3D-prints lukt het de meesterchocolatiers van het Nederlands Patisserie Team de gedigitaliseerde zelfportretten van plantagearbeiders in chocolade te gieten. Chocoladegigant Barry Callebaut heeft die gratis geleverd. In het Van Abbemuseum staan grote sculpturen van Mbuku en Emery Muhamba. In de museumwinkel kosten de kleinere hoofdjes 39,95 euro. Deze chocolade is dus te koop, maar nu met extra inhoud: gevoelens, ideeën, aspiraties van de plantagearbeiders. Ten opzichte van een gewone chocoladereep, zonder toegevoegde gevoelens, brengt dit die arbeiders per gram chocolade een inkomstenstijging van 7.000 procent. **Geheime locatie, januari 2015**
Enige tijd geleden kreeg ik Ravi Sood, de voorzitter van de raad van bestuur van Feronia in Toronto, aan de telefoon. Wat wij zeiden over de wegversperringen en andere zaken, is niet waar. Hij was het niet die opdracht gaf tot het versperren van wegen en het confisqueren van de kindertekeningen. Het was de politie, op last van een gerechtelijke uitspraak. Opmerkelijk genoeg is dit telefoongesprek, ruim een jaar na de afbraak van ons kunstcentrum, georganiseerd door de Britse investeringsmaatschappij voor ontwikkelingslanden, de Commonwealth Development Corporation (CDC), die net miljoenen gepompt heeft in Feronia voor armoedebestrijding. Maar ondertussen weet ik dat in Botoka

nog steeds geen sanitair is aangelegd, dat er nog steeds geen water of elektriciteit is en dat Mibale het nog altijd zonder matras moet stellen. En die gerechtelijke uitspraak - niemand die 'm ooit zag. Belangrijke vragen dringen zich op. Waarom is Brits ontwikkelingsgeld nodig om armoede te bestrijden op een plantage die net verkocht is door een bedrijf - Unilever - dat jaar na jaar miljarden euro's winst maakt? En hoe kan Unilever verantwoordend Mr. Mibale 240 dollar per jaar verdient terwijl Unilever-directeur Paul Polman in datzelfde jaar 9 miljoen dollar aan salaris en bonussen opstrijkt? Voor mijn geestesoog zie ik geen frisgewassen haren, maar ondervoerde kinderen. **Geheime locatie, Congo, februari 2015**
De leden van de Cercle zijn alweer nieuwe beelden aan het maken. De eerste inkomsten uit de chocolade met toegevoegde emoties waren erg welkom. Deze Congolezen kunnen onmogelijk leven van plantagearbeid. Maar misschien kunnen ze wel leven van artistieke reflectie op die plantagearbeid. En misschien kan mijn Instituut voor Menselijke Activiteiten, samen met de Cercle, deze plek verder uitbouwen. We hopen dat spoedig een paar barista's koffiebarretjes openen in de buurt van onze nederzetting en dat er prachtige tentoonstellingen gemaakt zullen worden. En we blijven hoop houden dat de zeepgigant ons ooit nog eens gaat steunen. **Werk van het Instituut voor Menselijke Activiteiten van Renzo Martens is t/m 22 feb. te zien in het National Museum in Cardiff en het Van Abbemuseum in Eindhoven. Van 2 mei t/m 6 juni volgt een expositie in Galerie Fons Welters, Amsterdam en van 14 april t/m 13 juni in KunstWerke in Berlijn.**

Wat is er deze week te doen volgens

NRC 1

Theater

Naar Bukowski
Nineties Productions en Paradiso Melkweg Productiehuis presenteren een beeldende muziektheatervoorstelling met een live soundscape van elektronische muziek en cello, geïnspireerd op de proza en poëzie van de Amerikaanse Beat Generation schrijver Charles Bukowski. **19 feb t/m 1 mrt, Vondelbunker, Amsterdam. ninetiesproductions.nl**

Zout op mijn huid
Nederland is in de ban van *Vijftig Tinten Grijs*, maar ook in de jaren tachtig werden we geraakt door een erotisch getinte roman geschreven door een vrouw: *Zout op mijn huid*. Het boek deed veel stof opwaaien vanwege de expliciete seksuele toon. Hummelinck Stuurman brengt deze 'ode aan de liefde' nu naar het toneel. **Tournee t/m 16 mei. hummelinckstuurman.nl**

Empedokles
Der Tod des Empedokles is een onvoltooid treurspel van de Duitse dichter Friedrich Hölderlin (1770-1843). Zijn opzet strandde in drie onafgewerkte versies. Uit de drie ontwerpen van Hölderlin stelde het Antwerps theatergezelschap Theater Zuidpool een vierde ontwerp samen. **20, 21 feb, De Brakke Grond, Amsterdam. zuidpool.be**

Liefdeslied
In *Liefdeslied*, een coproductie van schrijver Peer Wittenbols, regisseur Rob Ligthert en Theatergroep Suburbia, waken vier mensen in een ziekenhuis over de talentvolle, jonge Raaf, die een auto-ongeluk heeft gehad. Zijn toestand is zorgelijk. Gaandeweg de nacht blijkt dat het misschien allesbehalve een ongeluk was. **Tournee 27 feb t/m 24 apr. theatergroepsurbia.nl**

Swamp Club
In een moeras, bevolkt door vreemde creaturen, staat een gebouw op palen: het kunstencentrum de Swamp Club. Als het utopische centrum bedreigd wordt door een stadsproject, moet de club aan de sloophamer zien te ontkomen. Vivarium Studio en Philippe Quesne maakten een muzikale stadsfabel over bedreigde kunst. **26 feb, Rotterdamse Schouwburg. vivariumstudio.net**

Film

Foxcatcher ●●●●●
Reconstructie van een bizarre, waargebeurde geschiedenis. Multimiljonair John du Pont koopt het Amerikaanse worstelteam op, en laat 'zijn' atleten trainen voor de Olympische Spelen op zijn landgoed. Intelligente, ernstige bespiegeling over de keerzijde van Amerikaanse ambitie, geld en dromen.

Zurich ●●●●●
De films van Sacha Polak spreken een taal die niet van woord of plot afhankelijk is. Ze investeren in emotie en atmosfeer. *Zurich* vertelt het verhaal van de psychisch labiele bijvrouw Nina (acteerdebuut van zangeres Wende Snijders) die na de dood van haar mannaar langs Europese snelwegen zwert.

Turist ●●●●●
Alseens schijnbaar uit de hand lopende sneeuwlawine op het terras afraast waar een braaf Zweeds gezinnetje van zijn après-ski geniet, kiest vader Tomas het hazenpad terwijl moeder Ebba de kinderen beschermt. Is de liefde daartegen bestand? Een hoogst gestileerd en gecomponeerd drama dat weet te raken.

Porgy and Bess
Tachtig jaar na de première en zestig jaar na de Nederlandse première komt Gershwin's befaamde opera *Porgy and Bess* terug naar Nederland. De volledig Amerikaanse cast met maar liefst 130 acteurs en een groots symfonieorkest speelt in Breda en Amsterdam. **27 feb t/m 14 mrt, Breda, Amsterdam. stardusttheatre.nl**

2

Hockney, Picasso, Tinguely en meer
De expositie toont hoogtepunten uit de gerenommeerde kunstcollectie Würth. Met ruim zestig werken vormt de tentoonstelling een mooi beeld van de ontwikkelingen in de (vroeg)moderne en hedendaagse kunst. **21 feb t/m 17 mei, Noordbrabant Museum, Den Bosch. hetnoordbrabantmuseum.nl**

Selma ●●●●●
De eerste speelfilm over de vermoorde burgerrechtactivist Martin Luther King Jr. is gelukkig geen hagiografische, bewonderende biopic geworden. *Selma* beperkt zich bovendien tot de gebeurtenissen die leidden tot de Voting Rights Act - het is niet Kings levensverhaal van wieg tot graf.

A Most Violent Year ●●●●●
Oscar Isaac als zakenman in New York in een film van J.C. Chandor. Hij doet er alles aan om zijn zaken netjes en legaal te regelen. Maar hoe lang kan hij dat volhouden, als zijn concurrenten niet terugdeinzen voor geweld?

Muziek

Mathias Eick
De Noorse trompettist Mathias Eick was al te zien in Lantaren Venster met het progressieve Noorse gezelschap Jaga Jazzist. Nu is hij onder eigen naam op tournee met zijn album *Midwest*. Eick groeide op met muziek van iconen als Chet Baker en Dizzy Gillespie, maar put ook uit andere muzikale bronnen zoals Sting en Joni Mitchell. **19 feb, Lantaren Venster, Rotterdam. lantarenvenster.nl**

Ode aan de liefde: *Zout op mijn huid*

Amsterdam Altvioolfestival
Februari staat weer in het teken van het Amsterdam Altvioolfestival & Nationaal Altvioolconcours op het Conservatorium van Amsterdam (CvA). Grote namen uit de altvioolwereld komen naar het CvA om masterclasses en concerten te geven tijdens het Altvioolfestival en op te treden als jurylid tijdens het Altvioolconcours. **T/m 22 feb, Conservatorium Amsterdam. ahk.nl**

Emerson String Quartet
Het befaamde Emerson String Quartet brengt een programma met strijkkwartetten van Beethoven, Ravel en Britten. **27 feb, De Oosterpoort, Groningen. de-oosterpoort.nl**

Messiaen festival
Olivier Messiaen is een van de meest religieuze componisten van de 20ste eeuw. Dat maakt zijn muziek onmiddellijk herkenbaar. Tijdens dit driedaagse festival staan zijn vroege werken centraal. Op het programma staat orgelmuziek, piano-muziek en vocale a-capellawerken. **20 t/m 22 feb, Orgelpark Amsterdam. orgelpark.nl**

De Koninck Bluesfestival Delft
Ruim 30 Delftse horecagelegenheden openen dit weekend hun deuren voor de zeventiende editie

van het De Koninck Bluesfestival. Dit grootste indoor bluesfestival van Nederland biedt behalve meer dan 50 optredens ook een mondharmonica-workshop en andere specials. Diverse stromingen zoals Chicago- en Texas-blues, bluesrock, zydeco, jump & jive, rock-'n-roll en akoestische deltablues zijn te horen. **20, 21 feb, div. locaties, Delft. delftblues.nl**

Beeldende kunst

Liefde en Lust
Kenners rekenen Joachim Wtewael (spreek uit: U-te-waal) tot de grote vernieuwers in de schilderkunst van de Gouden Eeuw. Een status die spreekt uit recente veilingopbrengsten: zijn erotisch getinte schilderijtjes verwisselen voor miljoenen van eigenaar. Het Centraal Museum organiseert nu de eerste tentoonstelling ooit over de briljante Utrechtse schilder. **21 feb t/m 25 mei, Centraal Museum, Utrecht. centraalmuseum.nl**

Ed Atkins - Recent Ouija
Het Stedelijk Museum Amsterdam presenteert *Recent Ouija*, de eerste solotentoonstelling van de Britse kunstenaar Ed Atkins in Nederland. Atkins transformeert de 1.100 vierkante meter grote benedenzaal in de nieuwbouw in een environment van monumentale videobeelden, geluid, collages en tekeningen. **21 feb t/m 31 mei, Stedelijk Museum, Amsterdam. stedelijk.nl**

Herman Pleij in DWDD Pop-Up Museum
Gastconservatoren van het De Wereld Draait Door Pop-Up Museum, dat sinds eind januari in het Allard Pierson Museum is gehuisvest, komen hun keuze toelichten in een reeks lezingen. Herman Pleij, die verborgen kunst selecteerde uit het depot van het Utrechtse Museum Catharinconvent, trapt op 27 februari af met een lezing over religieuze beelden. **27 feb, Allard Piersonmuseum, Amsterdam. allardpiersonmuseum.nl**

Internationaal

Antigone
Toneelgroep Amsterdam, Les Théâtres de la Ville de Luxembourg en de Londense Barbican slaan de handen ineen voor deze encenering van *Antigone* van Sophocles met de Franse actrice Juliette Binoche in de titelrol en Ivo van Hove als regisseur. De voorstelling zal o.a. te zien zijn in Luxemburg, Londen, Amsterdam, Parijs, Recklinghausen, Edinburgh en New York. **Internationale tournee t/m 24 mei. tga.nl**

Jeugd

Paddington ●●●●●
Wat het beertje Paddington ook doet, het gaat mis. En dat terwijl hij het zo goed bedoelt. Humoristische, fraai vormgegeven film die vooral dient als parabel over toenemende xenofobie in Engeland en elders.

Biggels en tuiten 4+
Het Zwolse gezelschap Theater Gnaffel maakt voorstellingen over tranen waarin mensgrote poppen op magische wijze tot leven komen. **Tournee 21 feb t/m 29 mrt. gnaffel.nl**

Nijntje viert feest
In *nijntje viert feest* komt de hele konijnenfamilie naar het theater: vader pluis, moeder pluis, oma pluis en natuurlijk nijntje en haar beste vriendin nina. We horen de leukste nummers uit de eerdere musicals en daarnaast zijn er speciaal voor *nijntje viert feest* schitterende nieuwe feestliedjes gecomponeerd. **Tournee t/m 23 mei. theaterfamilie.nl**

GALERIE FENNA DE VRIES
Eendrachtsplein 18 Rotterdam
info@galeriefennadevries.nl
tel. +31 10 4114002

Co Westerik
18 februari t/m 22 maart 2015
open donderdag t/m zondag
van 13 tot 17 uur en na afspraak

t/m 17 mei 2015
Hockney, Picasso, Tinguely
en meer hoogtepunten uit de Kunstsammlung Würth

www.hnbm.nl

Roslin
PORTRETTIST VAN DE ARISTOCRATIE
t/m 12.4.2015
RIJKSMUSEUM TWENTHE

24 januari - 17 mei
How We Work
new Dutch Design
stedelijk museum s-hertogenbosch

Drents Museum
'Perfecte expo'
***** NRC

Kazimir MALEVICH
De jaren van de figuratie
t/m 15 maart 2015

VERJAARDAG MALEVICH
MA 23-2 EXTRA OPEN!
DRENTSMUSEUM.NL